

Голюк Людмила Сергіївна,
студентка ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: **Симоненко Наталія**
Олександрівна, доцент кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний конфлікт породжує атмосферу насильства та беззаконня, де жертви стають особливо вразливими перед кримінальними правопорушеннями сексуального характеру. Сексуальне насильство може бути засобом тиску, покарання, контролю, а його наслідки можуть бути руйнівними для фізичного та психологічного здоров'я жертв. Це може стати однією з найжахливіших та найбільш складних проблем нашого часу. Це кримінальне правопорушення, яке порушує основні права людини, психологічно і фізично руйнує життя жертв, і підсилює загальний хаос під час конфлікту.

Ця тема в умовах воєнного стану є дуже актуальною та важливою для України, як і для будь-якої іншої країни, яка переживає війну або збройний конфлікт. Сексуальне насильство в контексті воєнного стану має серйозні правові, соціальні та гуманітарні наслідки, і ця проблема потребує ретельного вивчення та дій для її розв'язання. Сексуальне насильство в умовах воєнного стану може бути розглянуте як кримінальне правопорушення проти людяності згідно міжнародного права. Це означає, що особи, які вчиняють такі кримінальні правопорушення, можуть бути притягнуті до відповідальності за міжнародними нормами. Загалом, тема сексуального насильства в умовах воєнного стану має велике значення як з правової, так і з гуманітарної точки зору. Необхідно продовжувати дослідження цієї проблематики, розробляти та вдосконалювати законодавство, а також забезпечувати підтримку жертвам і покарання винних осіб, щоб зменшити вплив сексуального насильства на людей під час війни та збройного конфлікту.

Одним із кримінальних правопорушень, які посягають на статеву свободу та статеву недоторканість особи, є зґвалтування. Відповідно до ч. 1 ст. 152 Кримінального кодексу (далі – КК) України [1], під «зґвалтуванням» слід розуміти вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-

якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи (згвалтування). При цьому згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин, зазначено у примітці до ст. 152 КК України. Визначають згвалтування «комбінованим (поєднаним) видом насильства» та розуміють під таким насильницьке посягання однієї особи на статеву свободу, статеве здоров'я чи статеву недоторканість іншої особи, що здійснюється без конкретної вираженої згоди цієї особи та може призвести до її смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я [2, с. 1920].

З 24 лютого 2022 року після здійснення збройної агресії проти України правоохоронними органами фіксуються велика кількість фактів здійснення згвалтувань та сексуального насильства. В результаті цього сексуальне насильство перестало бути просто кримінальним правопорушенням, наразі це безпосереднє порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини [2, с. 1920].

У справах про статеві кримінальні правопорушення проблемою є встановлення винного у вчиненні сексуального насильства особи (групи осіб) під час воєнного стану. Можна виходити із словесного портрету і опису потерпілої особи, свідків, через ототожнення за спеціальними програмами через соціальні мережі, із подальшим з'ясуванням, в якій військовій частині проходила службу особа, де перебувала частина у період, коли скоєно кримінальне правопорушення. Другим способом є використання даних СБУ і розвідки, з отриманням інформації у відповідь на запити органів розслідування про дислокацію російських військових частин у зазначений період в місцевості, де скоєно кримінальне правопорушення, з подальшим встановленням особи, використання даних відеореєстраторів, супутникових знімків. Як результат, за отриманою інформацією признається портретна експертиза, проводиться впізнання за фотографією [4, с. 439].

КК України у ст. 152 встановлює відповідальність за вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи, тобто є конкретним кримінальним правопорушенням, яке охоплює вид кримінальних правопорушень, які безпосередньо пов'язані із посяганням на статеву свободу та статеву недоторканість особи. Наразі, масштаби вчинення сексуального насильства не можливо навіть уявити. Оскільки, виявлення таких діянь в умовах воєнного стану потребує різностороннього комплексного підходу [2, с. 1922].

Проведене нами дослідження визначає сексуальне насильство як проблему глибоко стигматизовану. Виявлення таких фактів в

умовах воєнного стану потребує багатовекторного комплексного підходу. Умовою отримання необхідної й достатньої кількості інформації про факт насильства сексуального характеру визначається необхідність застосування заходів із забезпечення потерпілих та/або свідків у необхідному обсязі психологічною, медичною, медикаментозною та ін. допомогою, спрямованість діяльності уповноважених осіб на відновлення порушених прав постраждалих і т. ін. Це забезпечить надання правової оцінки вчинених протиправних діянь, на які розповсюджується предметна юрисдикція міжнародних кримінальних судів і трибуналів з мінімізацією можливості уникнення винними відповідальності [5, с. 232].

Тема сексуального насильства в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальною та важливою для України і для всього світу. Сексуальне насильство в контексті воєнного конфлікту має серйозні правові, соціальні та гуманітарні наслідки і порушує права та гідність жертв. Міжнародне право та норми гуманітарного права визнають сексуальне насильство як злочин проти людяності, і винні особи можуть бути притягнуті до відповідальності перед міжнародними судами. Національне законодавство України повинно ефективно криміналізувати сексуальне насильство в умовах воєнного стану та забезпечувати захист та підтримку жертв. Загальною метою є зменшення випадків сексуального насильства в умовах воєнного стану, забезпечення прав жертв та покарання винних осіб, та зміцнення правопорядку та гуманітарних цінностей у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. Закон України прийнятий 5 квіт. 2001 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Серга Д.О. Посягання на статеву свободу та статеву недоторканість в умовах воєнного стану. 2022. С. 1918-1923. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetiana-Obikhod/publication/365926415_Kiberbezpeka_Ukraini_i_zasobi_ii_realizacii/links/638916eb2c563722f2299e3f/Kiberbezpeka-Ukraini-i-zasobi-ii-realizacii.pdf#page=1918 (дата звернення: 01.11.2023).
3. Чугуніков І. Зґвалтування і сексуальне насильство та примушування до вступу в статевий зв'язок: проблеми розмежування. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. С. 280-287. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/5/50.pdf> (дата звернення: 01.11.2023).
4. Шульженко А.В. Проблеми доказування під час розслідування зґвалтувань в умовах воєнного стану. 2022. С. 438-440. URL: <http://surl.li/msuxh> (дата звернення: 01.11.2023).
5. Плетенець В. М. Сексуальне насильство в умовах воєнного стану в Україні: становище й шляхи підвищення ефективності його

виявлення. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2022. Вип.2(98). С. 227-234.

URL:
<https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/90/86>
(дата звернення: 01.11.2023).

6. Симоненко Н.О., Савченко А.В., Горбачевський В.Я. Кримінально-правова характеристика згвалтувань : навч. посібник. Київ : Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 90 с.

Гуменюк Ярослав Сергійович,
здобувач кафедри кримінального права і
кримінології Харківського національного
університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЕРЕШКОДЖАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ, ЧЛЕНА РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ

В останні роки для України стало актуальним питання забезпечення належного функціонування Рахункової палати. Це обумовлено тим, що Рахункова палата виконує одну із найголовніших функцій державної влади – здійснює контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням. Забезпечення ефективного фінансового контролю набуває першочергового значення для прозорості системи державного управління, забезпечує дієвість контрольних функцій парламенту, що посилює довіру суспільства до державних органів. У зв'язку з цим зростає роль і значення Рахункової палати як єдиного в Україні незалежного органу фінансового контролю. Здійснення контролю за надходженням коштів до Державного бюджету України є постійною практикою в державах ЄС і більшості держав світу. Цього вимагають основоположні міжнародні документи у сфері контролю державних фінансів, такі як Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів, Мексиканська декларація незалежності вищих органів фінансового контролю та міжнародні стандарти проведення незалежного фінансового контролю. Необхідність забезпечення належного фінансового контролю відповідно до стандартів Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI) відображена в положеннях Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Зазначене підтверджує значущість нормальної діяльності Рахункової палати для економічної, політичної та соціальної